

WEERLOOS OBJECT

Seksuele intimidatie als een van de grootste bedreigingen voor vrouwen.

RECHTEN WAS NIET HAAR EERSTE KEUZE. EIGENLIJK WILDE ZE NAAR HET CONSERVATORIUM OF DE TOONEELSCHOOL. PAS TOEN ZE BIJ DE RECHTSWINKEL TERECHT KWAM, BEGON ZE RECHTEN LEUK TE VINDEN. ZE ONTDEKTE DAT DE WETTEN VOOR VROUWEN ERG DISCRIMINEREND WAREN EN WAS VAN MENING DAT BINNEN HET RECHT NOG TE WEINIG DOOR HET FEMINISME WAS VERANDERD. WE HEBBEN HET OVER GABI VAN DRIEM (41), 'S LANDS MEEST BEKENDE FEMINISTISCH ADVOCATE, DIE SINDS 1981 EEN EIGEN KANTOOR HEEFT.

De vraag die mij voortdurend bezighoudt, is waarom vrouwen in de samenleving honderden jaren onderdrukking achter de rug hebben. Mijn drijfveer is een streven naar een gelijkwaardiger leven voor mannen en vrouwen. Het geslacht mag niet je maatschappelijke positie bepalen. Je mag niet een weerloos object zijn omdat je geen piemel hebt.

Seksuele intimidatie

Het is moeilijk om een definitie van seksuele intimidatie te geven. Seksuele intimidatie is iets dat je overkomt omdat je vrouw bent. Iets dat over een grens gaat die je als vrouw aan geeft. In mijn praktijk zie ik bijvoorbeeld dat mannen opeens aan de borsten van hun secretaresse zitten, of zeggen: 'Wat ben je een lekker poesje.' Bij dat soort idiote dingen is duidelijk sprake van seksuele intimidatie. Wat ik ook meemaak, is dat mannen niets aanraken en niets zeggen, maar iedere ochtend hun secretaresse met hun ogen uitkleden. Voor zo'n vrouw zal het ontzettend moeilijk zijn om iets tegen de betreffende man te ondernemen. Als ze er namelijk iets van zegt, zal hij het ontkennen.

Natuurlijk komt het ook voor dat er in bedrijven 'los' met elkaar wordt omgegaan. In sommige bedrijven wordt bijvoorbeeld vrij

uit met elkaar gezoend. Als je dit als vrouw goed vindt, is er niets aan de hand. Maar het kan verkeerd vallen. Het kan juist voor die vrouw in die situatie erg vervelend zijn. Bijvoorbeeld omdat ze slachtoffer van incest of verkrachting is geweest. Wel is het zo dat als een vrouw er nooit iets van zegt, een man ook niet kan weten dat het ongewenst is. Daar komt nog bij dat veel vrouwen niet de weerbaarheid hebben om er iets tegen te ondernemen. Het begint vaak met onschuldige aanrakingen. Langzaam worden die opgevoerd. De vrouw krijgt cadeautjes en als ze die accepteert, wordt het steeds moeilijker om er iets van te zeggen. Op een gegeven moment moet ze met hem naar bed. Ik vraag nooit waarom ze het zover heeft laten komen, omdat ik weet dat ze zich diep schaamt. Als zo iets je overkomt, dan denk je dat het aan jou ligt. Dat je een trut, een slet bent. Dat gevoel verandert pas wanneer je hoort dat een ander het ook gek vindt.

Omvangrijk

Seksuele intimidatie op het werk is omvangrijk. De grootste groep slachtoffers van seksuele intimidatie wordt gevormd door de secretaresses en assistentes die de hele dag met een directeur of arts op een kamer zitten. Een tweede groep slachtoffers van seksueel misbruik die sterk in opkomst is, zijn de patiënten van hulpverleners. De derde groep wordt gevormd door de slachtoffers van incest. Ver-

der zijn er veel vrouwen die ooit door zowel bekenden als onbekenden zijn verkracht in andere, vaak min of meer toevallige situaties. Bij elkaar is het zo'n waanzinnig groot aantal, dat ik geen cijfers durf te noemen.

Ernstig

Seksuele intimidatie is ernstig. Het raakt je in je diepste intimiteit. Je krijgt er een trauma van, dat jaren kan voortduren. Ik heb cliënten die lang geleden zijn verkracht en er nooit met iemand over hebben gepraat. Tijdens mijn werk krijg ik derhalve niet alleen met juridische problemen, maar ook met sociale vraagstukken te maken. De schade is bij mijn cliënten meestal zo groot, dat ze naar een psychiater moeten. Ik heb ook veel contact met die psychiaters.

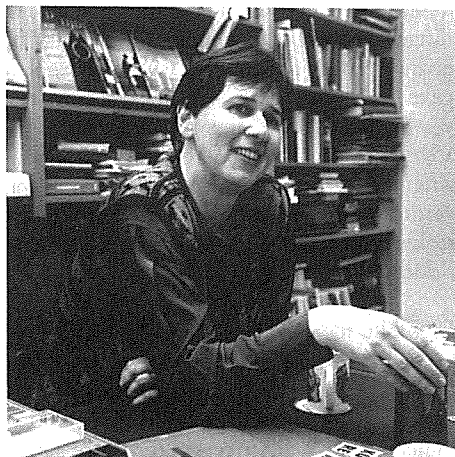
Vertrouwenscommissies

Het werk van vertrouwenscommissies vind ik heel belangrijk. Het is wél van groot belang dat deze mensen goed geschoold zijn. Als dat niet het geval is, kunnen ze grote brokken maken, vooral wanneer ze op de plaats van de politie gaan zitten. Ik ken bijvoorbeeld een zaak waar een bestuur meende vertrouwenscommissie te moeten spelen. Het was stuitend wat voor een vragen ze aan het slachtoffer durfden te stellen. Er zijn vragen die je niet aan een vrouw kunt stellen, omdat ze ontzettend intimiderend zijn. Wanneer bijvoorbeeld een vrouw eerder slachtoffer van seksuele intimidatie is geweest, mag je tussen het oude en nieuwe feit geen verband leggen. Het oude feit heeft geen bal met het nieuwe feit te maken. Hooguit kun je stellen dat een vrouw die eerder slachtoffer van seksuele intimidatie is geweest een soort weerloosheid uitstraalt, waardoor ze gemakkelijk opnieuw slachtoffer van seksuele intimidatie wordt.

Rechtsgang

Als een zaak van seksuele intimidatie voor de rechter komt, is dat meestal de burgerlijke rechter. Het zijn alleen de hele ernstige seksuele intimidaties die voor de strafrechter komen. Persoonlijk verkies ik de burgerlijke rechter boven de strafrechter.

Ten eerste ben je dan niet afhankelijk van het

Gabri van Driem. Foto: Eric-Jan Kemp.

Openbaar Ministerie. Het werk van het Openbaar Ministerie leidt steeds tot ergernissen. Het gedraagt zich bij seksuele intimidatie schandelijk tegenover de beledigde partij. Je zou verwachten dat een officier van justitie een gesprek heeft met het slachtoffer. Dat gebeurt niet. Je moet er als advocaat uitdrukkelijk om vragen. Bovendien vergeet het Openbaar Ministerie aan de lopende band de advocaat van de beledigde partij op de hoogte te stellen van de zittingsdatum. Brieven worden pas na maanden beantwoord en bij aangiften wegens incest duurt het veelal jaren voordat het tot een zitting komt. Op z'n minst zou de officier van justitie het slachtoffer moeten uitnodigen en op de hoogte moeten stellen van de stand van zaken.

Ten tweede vind ik het burgerlijk proces dikwijls eerlijker voor het slachtoffer dan het strafproces. In een burgerlijk proces hebben partijen een gelijkwaardige positie. In een strafproces staat de verdachte centraal en komt het slachtoffer niet aan bod. Een slachtoffer mag alleen getuigen en zich als beledigde partij voegen. Als het slachtoffer niet in de zaal is, kan het verkeerd lopen. Bij verkrachtingen erkent de man bijvoorbeeld dat er geslachtsgemeenschap heeft plaatsgevonden, maar voegt hij daaraan toe dat het vrijwillig was. De rechters verwijzen de zaak dan meestal niet terug naar de rechter-commissaris om te horen wat de vrouw daarop te zeggen heeft, maar nemen het verhaal voor zoete koek aan. Zolang het slachtoffer geen blauwe plekken kan tonen, is het erg moeilijk. Op deze grond vindt vaak vrijspraak plaats.

Ten derde is het bewijs bij de president in kort geding vrij. Dit kan tot gevolg hebben dat de ene president iets gemakkelijker bewijs aanneemt dan de andere president. In Amsterdam is bijvoorbeeld meer mogelijk dan in de provincie. De bewijslevering is altijd een probleem. Vaak heb je alleen bewijs de auditu en van deskundigen. Als je een beetje creatief met de wet kan omgaan, kun je wel stellen dat er sprake is van een onrechtmatige daad, maar het is haast onmogelijk om dat ook te bewijzen in strafzaken. Daarom ben ik er een voorstander van om bij seksuele intimidatie de bewijslast om te keren. De dader moet bewijzen dat de relatie vrijwillig was. Als dit onder strikte voorwaarden gebeurt, geloof ik niet dat een omgekeerde bewijslast in strijd is met het beginsel dat iemand voor onschuldig wordt gehouden, zolang het tegendeel niet is bewezen.

AIDS-test

Een gedwongen AIDS-test maakt naar mijn idee een inbreuk op het recht op de onaantastbaarheid van de lichamelijke integriteit. Toch vind ik dat een gedwongen AIDS-test moet kunnen. In deze tijd kan een verkrachter ook een moordenaar zijn. Hij maakt daarmee dubbel en dwars inbreuk op het recht van de onaantastbaarheid van de lichamelijke

integriteit van het slachtoffer. Deze inbreuk duurt voort zolang het slachtoffer niet weet of ze met het HIV-virus is besmet. Voor het slachtoffer betekent dat een soort dood op krediet.

DNA-onderzoek

Daarentegen geloof ik niet dat bij een verplicht DNA-onderzoek een inbreuk wordt gemaakt op het recht van de onaantastbaarheid van de lichamelijke integriteit. Een DNA-onderzoek kun je al met een beetje wangslijm verrichten. Ik vind dat we belachelijk lang doen over het tot stand brengen van een wettelijke regeling voor een verplicht DNA-onderzoek. Eerst hebben we al die arresten over de bloedproef gehad. Nu is de bloedproef wettelijk geregeld en kan iemand aan een bloedproef worden onderworpen. Van degene die weigert zich aan een bloedproef te onderwerpen, wordt verondersteld dat hij onder invloed was en krijgt daarmee de hoogste straf. Maar iemand die een ander verkracht, kan bij gebrek aan een verplicht DNA-onderzoek vrijuit gaan. Een verplicht DNA-onderzoek zal de bewijslevering en de waarheid ten goede komen. De waarheid is voor mij erg belangrijk. Ik ben er niet op uit dat mijn cliënten gelooft worden, maar dat de waarheid boven tafel komt. Ik wil niet dat iemand ten onrechte aan het kruis wordt genageld. Het gaat immers om hele ernstige delicten.

In het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten willen bepaalde feministen dat het DNA van alle mannen wordt geregistreerd. In Nederland zal dit niet snel gebeuren. Den Haag heeft al moeite met een identificatieplicht en bovendien is voor Nederland de Tweede Wereldoorlog te dichtbij. Toch weet ik niet wat ik er van moet vinden. Aan de ene kant ben ik doodsbang dat straks iedereen in een laatje zit. Aan de andere kant is seksuele intimidatie een van de grootste bedreigingen voor vrouwen. Ik kan me daarom wel voorstellen dat bepaalde feministen in het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten het DNA van alle mannen willen registreren. In die landen komt het ook vaker voor dat een man veertig vrouwen heeft verkracht en ze al twintig jaar naar hem op zoek zijn. Daar is veel meer roeping om wraak en gerechtigheid. Ik vind het dan ook een heel feministisch streven.

Feminisme

Het feminisme komt alleen nog maar bij veertig-plussers voor. De nieuwe generatie is onafhankelijk en heeft de vrouwenbeweging niet meer nodig. Zo had ik laatst een nachtmerrie. Ik droomde dat ik door Dorien Pessers van het Clara Wichmann Instituut was uitgenodigd om een gastcollege te geven op de universiteit... en in de zaal zaten maar zes studenten. Mijn drie dochters lachen om hun

feministische moeder van in de veertig. Op mijn beurt moet ik ook om mijn dochters lachen, omdat ze niet weten hoe geëmancipeerd ze zijn. Ze zullen het niet pikken als een man straks tegen hen zegt: 'Ga jij maar achter het aanrecht staan.'

Vervolg van pagina 9

Ex artikel 341 lid 3 Sv zou een dergelijke verklaring niet gebruikt kunnen worden als ten aanzien van Ruijzenaars ook tot vervolging was overgegaan.

Drie revisieverzoeken worden door de Hoge Raad afgewezen, ondanks een positief advies van de procureur-generaal bij het tweede verzoek. Het college is niets gebleken van "enige omstandigheid die bij het onderzoek op de terechtzitting de rechter niet was gebleken en die op zich zelf of in verband met de vroeger geleverde bewijzen met de uitspraak niet bestaanbaar schijnt" (artikel 457 lid 1, sub 2 Sv). De verklaringen van de medici zijn in de ogen van de Hoge Raad geen nova, maar meningen die gebaseerd zijn op hetzelfde feitencomplex als dat waarvan de patholoog is uitgegaan. In de herzieningsverzoeken zijn de ingetrokken getuigenverklaringen niet aan de orde gesteld, omdat deze slechts tegenover de pers hebben plaatsgevonden. Maar ook al zouden de getuigen bereid zijn op juridisch relevante wijze hun verklaringen in te trekken, dan is het nog maar de vraag of dit Van Leeuwen kan baten.

Zijn huidige raadsman, de Groninger advocaat mr. A.H. Wijnberg, twijfelt aan het nut van een vierde herzieningsverzoek: "Ik vrees dat de Hoge Raad uit respect voor de rechterlijke macht niet op deze zaak zal willen terugkomen. Uit de jurisprudentie blijkt ook dat de Hoge Raad zeer smalle marges hanteert bij het begrip 'nieuwe omstandigheden'. Zo smal, dat eigenlijk alles van de plank afdoet." Een groot probleem zou kunnen liggen in de omstandigheid dat ergens tijdens de procedure de getuigen al een poging hebben gedaan hun verklaringen in te trekken. Is dat, namelijk het geval, dan is er geen sprake van een nieuwe omstandigheid in de zin van artikel 457 Sv. Wijnberg ziet dan ook meer in een 'kangaroo-court': een zo reëel mogelijk nagespeelde rechtszitting op televisie. Hij hoopt hiertoe medewerking te krijgen van bekende journalisten en rechters. Door het naspelen van de rechtszaak en daarbij tevens alle nieuwe feiten te behandelen, verwacht Wijnberg het rechtvaardigheidsgevoel te kunnen bevredigen.

Het enige dat Van Leeuwen, na ruim zeven jaar gevangenisstraf, tot heden heeft bereikt is kwijtschelding van zijn nog openstaande straf: koningin Beatrix heeft in april 1993 op humanitaire gronden het tweede gratieverzoek ingewilligd.